
РОЗЛЮЧЕНИЙ СУСІД

Стиглого серпневого пообіддя на широкому ганку із червоного пісковика, у будинку на острові Принца Едварда сиділа висока струнка дівчина шістнадцяти з половиною років, із серйозними сірими очима й волоссям, котре її друзі називали каштановим, сповнена рішучості здолати кільканадцять рядків з Вергілія.

Проте саме пообіддя – блакитне марево, що оповивало вкриті достиглим збіжжям пагорби, вітерці, котрі, мов ельфи, перешіптувалися в кронах тополь, зграбний танець червоних маків; що вогниками проблискували між темних молодих ялиць, скупчених поза вишневим садком – сприяло мріям значно більше, аніж вивченню мертвих мов.

Отож невдовзі Вергілій, навіть не розгорнутий, вислизнув долі, а Енн, поклавши підборіддя на переплетені руки й задивившись у хмари, що так гарно клубочилися понад будинком пана Гаррісона, схожі віддалік на засніжену гору, полинула ген у світ принадливих мрій, де така собі шкільна вчителька невтомно працювала, виховуючи в юних душах своїх учнів чесноти майбутніх славетних діячів, надихаючи та сповнюючи їхні уми й серця гідних, шляхетних поривань.

Втім, коли глянути у вічі неблаганним фактам – а це Енн, мусимо визнати, робила нечасто, хіба не було іншого виходу – жоден з учнів ейвонлійської школи досі не виявив жодних рис майбутньої знаменитості; та зрештою, усе може статися під благодатним впливом учительки. Енн мала райдужні, незатьмарені уявлення про те, яких результатів

може досягти вчителька, певна річ, коли зусилля спрямує в потрібне русло; а ось в утішних мріях вона вже бачила себе за сорок років, поруч зі славетним чоловіком. Чим він зажив собі слави, лишилося в тумані блаженного невідання, бо ж сама Енн вагалася між ректором університету і прем'єр-міністром Канади – котрий шанобливо схилився до її поораної зморшками руки, запевняючи, що то саме вона вперше пробудила в його душі честолюбні прагнення, і що всіма своїми успіхами він завдячує давнім її урокам в ейвонлійській школі... Та це приємне видиво невдовзі розвіяло дещо геть неприємне.

Спершу стежиною квапливо протрюхикала сумирна з вигляду джерсійська теличка, а за кілька секунд потому з'явився пан Гаррісон – коли тільки словом «з'явився» можна окреслити спосіб, у який він вдерся на подвір'я.

Він перестрибнув через паркан, не бажаючи марнувати час на хвіртку, і роз'юшений постав перед спантеличеною Енн, котра, звівшись на рівні ноги, розгублено на нього дивилася. Пан Гаррісон лише віднедавна став їхнім сусідом, тож їй ще не доводилося зустрічатись із ним віч-на-віч, хоч і випадало бачити раз чи двічі.

На початку квітня, ще до повернення Енн із Королівської вчительської семінарії, пан Роберт Белл, чия ферма сусідила із садибою Катбертів на заході, продав її та й переїхав до Шарлоттауна. Ферму купив такий собі пан Гаррісон, про якого було відомо хіба те, що він походить із Нью-Брансвіка. Та проживши заледве місяць в Ейвонлі, він устиг здобути собі репутацію чоловіка дивакуватого, чи то просто «чудила», як назвала його пані Рейчел Лінд. Пані Рейчел була жінкою відвертою, що певно вже знають ті з вас, хто познайомився був із нею раніше. Пан Гаррісон, безсумнівно, жив не так, як інші люди – а це, як відомо, і є та найперша риса, що мала б виказати в ньому «чудила».

Передовсім із господарством пан Гаррісон волів давати раду самотужки, привселюдно заявивши, що не бажає при-

сутності «жодних дурних бабів у своїм барлозі». Ейвонлійське жіноцтво мстилося йому за це моторошними плітками про його кулінарний та домоправний хист. У поміч собі пан Гаррісон найняв малого Джона-Генрі Картера з Вайт Сендз, який і почав ті плітки ширити. Насамперед, сніданки, обіди й вечери не відбувалися в домі його хазяїна о чітко визначеній годині. Зголоднівши, пан Гаррісон влаштував собі «перекуски», і Джон-Генрі отримував свою пайку, якщо міг нагодитися в слухну мить – інакше мусив чекати, доки господаря знов охопить бажання попоїсти. Джон-Генрі скорботно твердив, що вмер би там із голоду, якби по неділях не їздив додому, де міг добряче підживитися, а щопонеділка вранці мати не видавала йому кошика з «їдлом». Миттям посуду панові Гаррісону й на думку не спадало перейматися, хіба коли раптом у якусь неділю дощило. Тоді він брався до праці: споліскував його весь під зливою і клав сушитися.

Та ще був із пана Гаррісона «добрячий скупар». Коли йому запропонували докластися до збору коштів на платню преподобному панові Аллану, він заявив, що воліє почекати – хай спершу буде видно, на скільки доларів добра принесуть йому молитви пана Аллана, бо ката в мішку, мовляв, купувати звички не має. А пані Лінд, котра завітала просити пожертви на місіонерську діяльність – і принагідно оглянути його будинок ізсередини – відказав, що стількох язичниць, як між старих ейвонлійських пліткарок, він ніде не бачив, тож радо пожертвує грошей, якщо ласкава добродійка візьметься повернути їх у християнську віру. Пані Лінд пішла обурена й повідомила, що лиш милістю Божою сердешна дружина Роберта Белла вже спочиває з миром, бо її б нагла кров залила на теперішній вигляд домівки, якою вона так пишалася.

– Вона ж-бо через день мила підлогу на кухні, – гнівно розповідала пані Лінд Марілі Катберт, – а бачила б ти це зараз! Я мусила поділ спідниці підсмикнути, коли заходила до нього.

І насамкінець, був у пана Гаррісона папуга на ім'я Джинджер. Досі в Ейвонлі ніхто папуг не тримав, отож і пристойним це навряд чи могло вважатися. Та й що то був за папуга! Коли вірити малому Джону-Генрі, такого нечестивого птаха світ не бачив. Він страшенно лаявся. Пані Картер уже й забрала б сина з того дому, якби тільки певна була, що зможе підшукати йому іншу роботу. А якось Джинджер скубнув дзьобом Джона-Генрі в шию, коли той нахилився необачно близько до папужиної клітки. Пані Картер усім показувала шрам, коли горопашний хлопець приїздив додому по неділях.

Усе це промайнуло в думках Енн, щойно перед нею, онімилій від люті, постав пан Гаррісон. Навіть у найпогіднішому настрої, цей опецькуватий лисий гладун не виглядав привабливо; надто тепер, коли кругле обличчя його пашіло гнівом, а величезні сині очі замалим не вилазили з очниць. Енн здалося, що такого негарного чоловіка вона, либонь, зроду не бачила.

Аж раптом пан Гаррісон спромігся заговорити.

– Я цього не терпітиму, – пробелькотів він, – жодного дня більше, чуєте, ви, панночко! Хай мені всячина, це вже втрете, чуєте – втрете! Тут і янголам терпцю б не стало, чуєте! Я казав вашій тітці, хай пильнує – а вона знову не допильнувала, знову... я хочу знати, нащо вона це робить. От чого я прийшов, панночко!

– Поясніть, коли ваша ласка, що сталося? – з підкресленою гідністю мовила Енн. Віднедавна вона сумлінно опанувала цю манеру, щоб до початку навчального року мати її належно відпрацьованою. Утім, розлюченого пана Гаррісона це нітрохи не вгамувало.

– Що сталося? Та вже ж сталося, хай мені всячина! І сталося те, що я знову вигнав цю телицю зі свого вівса, оце півгодини тому! Утрете, завважте! Минулого вівторка виганяв, і вчора теж! І я приходив сюди й попереджав вашу тітку, щоб цього більше не було. А вона знов не допильнувала!

Ану, де ваша тітка, панночко? Хай лиш я її побачу та скажу своє слово... слово Гаррісона, чуєте!

– Якщо ви маєте на увазі панну Маріллу Катберт, то вона мені не тітка. А зараз вона в Іст-Графтоні, куди поїхала відвідати родичку, що тяжко хворіє, – відповіла Енн зі щораз більшою гідністю в кожному наступнім слові. – Мені дуже прикро, що моя телиця зайшла у ваш овес – бо вона таки моя, а не панни Катберт. Метью купив її ще три роки тому для мене в пана Белла.

– Їй прикро! Та чим тут допоможе ваше вибачання! Ходіть-но гляньте, що вона в моєму вівсі утнула – усе геть-чисто потолочене!

– Мені дуже прикро, – твердо повторила Енн, – та якби ви вчасно лагодили загороду, Доллі не могла б її розвалити. Адже то ваша загорода стоїть на межі між вівсяним полем і нашою лукою, і позавчора я сама бачила, як вона добряче хилиталася.

– Нічого там не хилиталося! – ревнув пан Гаррісон, що його тільки дужче розлютив наступ на власну територію.

– То ж чистий диявол, а не телиця, навіть мур її не втримає. А ти, руда вертихвістко, ліпше би свою худобу сама гляділа, щоб не товклася по чужих полях, аніж тут романи в жовтих палітурках вичитувати! – він кинув нищівний погляд на безневинного Вергілія в брунатній палітурці коло ніг Енн.

Дівчина побуряковіла, бо ж коси завжди були її вразливим місцем.

– Краще бути рудою, ніж геть не мати волосся, окрім двох жмутиків побіля вух, – відрубала вона.

І влучила точно в ціль, адже пан Гаррісон не терпів жодних натяків на свою лисину. Тепер, задихаючись від гніву, він міг лише мовчки зиркати на Енн, яка тим часом опанувала себе й квапливо скористалася з виграної битви:

– Я пробачу вам, пане Гаррісон, бо можу собі уявити, як неприємно виганяти чужу корову зі свого вівса. Отож за всі

ваші слова я не тримаю на вас образи. Обіцяю, що більше Доллі до вашого вівса не зайде. Даю вам слово честі!

– Ну, дивися мені, – уже спокійніше гмикнув пан Гаррісон, проте додому почимчикував усе ще сердитий, і доки вухо сягало, Енн чула його невдоволене буркотіння. Тоді, зажурена й занепокоєна, проминула двір і замкнула збитошну телічку в оборі.

«Звідти, надіюся, вона не вийде, хіба що розвалить паркан, – думала Енн. – Начеб заспокоїлася. Певно, чи не лусне від того вівса, так натовклася. Треба було таки продати її панові Ширеру минулого тижня, та я вирішила зачекати до аукціону й виставити всю худобу разом. А пан Гаррісон і справді чудило. Звісно, у ньому рідної душі я не знайду».

Енн ніколи не втрачала нагоди відшукати собі рідну душу. Тим часом до воріт уже заїздила Марілла, тож Енн поквапилася накрити на стіл до чаю. За чаєм вони й обговорили останні події.

– Швидше б уже минав аукціон, – мовила Марілла. – То затяжка відповідальність – мати в господарстві стільки худоби, яку й глядіти нікому, крім вітрогона Мартіна. Його й досі нема, хоча ж обіцяв повернутися ще вчора ввечері, коли я відпущу його на тігчин похорон. Якась юрма цих тіток у нього – четверта вже померла за той рік, що він тут працює. Буду більш ніж удячна, коли врожай нарешті зберуть, а пан Баррі винайме ферму. Доки Мартін повернеться, триматимемо Доллі в оборі, бо її ж доведеться відігнати аж на дальнє пасовище й полагодити там загороду. Воістину клопіткий наш світ, як каже Рейчел. Сердешна Мері Кіт умирає, і хтозна, що буде із двома її дітьми. Хоч вона має брата в Британській Колумбії, то й написала йому про них, але відповіді ще не було.

– А які вони, ті діти? Скільки їм років?

– Уже по шість – вони двійнята.

– О, я люблю двійнят, відколи в пані Геммонд їх знаходилося аж три пари, – жваво відповіла Енн. – А вони гарні?

– Боже, та я й не розгледіла: такі брудні були... Деві надворі ліпив пасочки з болота, а Дора вийшла гукнути його додому, то він її штурхнув у грязюку. А вона заплакала, і тоді Деві сам кинувся в калюжу й викачався, щоб їй показати, буцім дарма нюняє. Мері каже, що Дора чемна дівчинка, але Деві такий халамидник. Його ніхто ніколи не виховував. Батько помер, іще як він був малий, а Мері весь час нездужає.

– Мені завжди шкода дітей, яких нікому виховувати, – серйозно відказала Енн. – Я й сама така була, аж доки ви мене взяли... Сподіваюся, їхній дядько про них подбає. А ця пані Кіт – ваша близька родичка?

– Мері? Ні, ми не родичі, то її чоловік... був нашим троюрідним братом. Онде на подвір'ї пані Лінд. Я знала, що вона захоче послухати про Мері.

– Не кажіть їй про пана Гаррісона й Доллі, – благально мовила Енн.

Марілла пообіцяла, та потреби в тім не було, бо ж не встигла пані Лінд уместитися гарненько за столом, як уже й повідомила:

– Я сьогодні, їдучи з Кармоді, бачила, як пан Гаррісон гнав вашу телицю зі свого вівса. На вигляд був такий лютий. Страшну бучу він тут здійняв?

Енн і Марілла непомітно обмінялися лукавими усмішками. Чи не все в усьому Ейвонлі помічала добра пані Лінд! Щойно того самого ранку Енн сказала:

– Якщо опівночі замкнутися у своїй кімнаті, зачинити віконниці й чхнути, уранці пані Лінд неодмінно питає, як ваш нежить.

– Мабуть, таки страшно, – визнала Марілла. – Мене не було, він розмовляв з Енн.

– Мені він видався неприємним чоловіком, – відповіла Енн, ображено труснувши рудою косою.

– Краще й не скажеш, – урочисто мовила пані Рейчел. – Іще коли Роберт Белл продав свій дім приїжджому з Нью-

Брансвіка, я знала, що із цього буде халепа. Не знаю, до чого дійде Ейвонлі, коли тут селитиметься стільки чужинців. Скоро небезпечно буде спати у власному ліжку.

– Хіба сюди ще хтось переїжджає? – запитала Марілла.

– А ви не чули? По-перше, сім'я Доннеллів. Житимуть у старому домі Пітера Слоуна. Пітер найняв Доннелла помагати на млині. Вони десь зі сходу, і ніхто про них нічого не знає. І ще той недолугий Тімоті Коттон із сім'єю, з Вайт Сендз. Добрячий з них буде тягар для громади. У нього то сухоти, то він краде, як сорока. А жінка його – ото вже квол-ла істота, до жодної праці не годяща. Навіть посуд миє сидячи. Дружина Джорджа Пая бере на виховання чоловікового небожа, Ентоні. Він ходитиме до твоєї школи, Енн, тож матимеш мороку з ним, будь певна. Та й не з ним єдиним. Пол Ірвінг переїздить сюди зі Штатів, до своєї баби. Пам'ятаєш його батька, Марілло? Стівена Ірвінга, що покинув Лаванду Льюїс тоді, у Графтоні?

– Він її не покинув. Вони посварилися... Так чи так, а винні в тому обоє.

– Ну та все ж вони не одружилися, і відтоді, кажуть, вона геть здуріла. Живе сама у тій своїй маленькій кам'яничці, кличе її Прихистком Луни. А Стівен поїхав до Штатів у дядькових справах і одружився там зі своєю янкі. І вдома відтоді не бував, хоч мати їздила до нього раз чи двічі. Оце два роки як овдовів, то вирішив прислати малого на якийсь час до своєї матері. Йому десять, і хтозна, чи буде з нього сумлінний учень. Хіба можна бути певною з тими янкі?

Пані Лінд зверхньо поглядала на всіх, кому не пощастило народитися чи зрости поза межами Острова Принца Едварда, мов Нафанаїл, що казав: «Хіба ж може бути з Назарету що добре?»*. Вони могли, звісно, виявитись добрими людьми, та безпечніше було в цьому сумніватися. Особливо упереджена була вона щодо «янкі», бо ж колись її чоловіка обдурих на десять доларів хазяїн, із яким той працював

* Ів. 1:46, за пер. І. Огієнка (тут і далі прим. пер.).

у Бостоні, і відтоді ані сили земні, ані небесні не могли переконати пані Рейчел, що Сполучені Штати загалом не несуть за це відповідальності.

– Ейвонлійській школі свіжа кров не завадить, – сухо відказала Марілла, – а хлопець, коли буде схожим на батька, то виявиться й геть незлецьким. Стів Ірвінг був наймиліший хлопчина з тутешніх, хоч і скільки людей вважало його пихатим. Пані Ірвінг, мабуть, страшенно втішиться. Так самотньо їй жилося, відколи помер чоловік.

– Хлопець, може, буде й нічогенький, але ж відрізнятиметься від ейвонлійських дітей, – винесла пані Рейчел свій остаточний вирок; її ж бо думки щодо людей, місцин та подій були непохитними й рідко змінювалися. – А що то я чула, Енн, буцім ви засновуєте якусь спілку для вдосконалення нашого селища?

– Ми ще тільки говорили про це з дівчатами й хлопцями на останніх зборах дискусійного клубу, – зашарілася Енн. – Усі згодні, що то буде корисно... пан і пані Аллан теж нас підтримали. Такі спілки є вже в багатьох селищах.

– Ох, накличете ви халепу на свою голову. Ліпше покиньте це, Енн, от що. Людям не сподобається, коли їх раптом почнуть удосконалювати.

– Ми будемо вдосконалювати не людей, а саме Ейвонлі. Адже тут стільки всього можна покращити. Скажімо, якщо переконати пана Леві Болтера знести ту страшну халупу на його верхній фермі – хіба це не буде вдосконалення?

– Авжеж буде, – визнала пані Рейчел. – Те старе казнащо – уже багато років мов більмо на оці в усього селища. Та коли вам, «удосконалювачам», вдасться змусити Леві Болтера задурно чимось допомогти громаді – хотіла б я це побачити, будь певна. Не буду знеохочувати тебе, Енн: може, думка ця й непогана, хоч мені здається, ти її підчепила в котромусь із тих гидких американських журнальчиків... але ж ти клопоту не збудешся зі школою, тому моя тобі дружня порада – облиш ті вдосконалення, от що. Хоча ти ж, коли

щось собі ввіб'єш у голову, вже не відступишся. Ти завжди наполягала на своєму.

Щось у лінії непохитно стиснутих вуст Енн свідчило, що пані Лінд не помилялася. Серцем дівчина рішучо заповзялася таки створити Спілку вдосконалення Ейвонлі. Гілберт Блайт, котрий збирався вчителювати у Вайт Сендз, проте кожнісіньку суботу й неділю проводити вдома, був так само завзятий; та й решта молоді тішилася всілякій справі, що давала привід до частих зустрічей, а отже, і «розваги». Що ж до самих удосконалень, то чіткої думки про те, які вони повинні бути, не мав ніхто, окрім Енн і Гілберта. Вони обговорювали й ділилися своїми планами доти, поки – щоправда, тільки в їхній уяві – не постало нове ідеальне Ейвонлі.

Та були в пані Рейчел іще новини:

– У школі в Кармоді вчителюватиме якась Прісцилла Грант. Енн, то, здається, твоя подруга із семінарії?

– Так, саме вона. Прісцилла буде в Кармоді, як чудово! – вигукнула Енн. Сірі очі її спалахнули, мов вечірні зорі, а пані Лінд укотре замислилася, коли ж їй удасться-таки остаточно розв'язати питання, гарна дівчина Енн Ширлі чи ні.